

Gerard Scheurleer - *tennisgoeroe avant la lettre*

Gerard van den Houten

Gerard Scheurleer behoorde tot de meest invloedrijke tennisfiguren van Nederland in de periode tussen 1914 en 1940. Geboren in 1886, groeide hij op in Den Haag als telg van een rijk bankiersgeslacht. Zijn oom W.M. Scheurleer was in 1901, 1902 en 1905 president van de vooraanstaande, in 1888 opgerichte H.L.T.C. Leimonias. In zo'n tennisminnende omgeving was het vanzelfsprekend deze sport ook te gaan beoefenen. Leimonias behoorde tot de eerste verenigingen, waarvan de leden niet alleen maatschappelijk carrière wilde maken, maar ook op het sportieve vlak. De jong overleden Karel Beukema, van wie Wimbledon kampioen Doherty diep onder de indruk was geraakt, speelde daar.

Al snel bleek Gerard Scheurleer talent te bezitten. Op achttienjarige leeftijd bereikte hij de finale van de Internationale Kampioenschappen, waar hij nipt verloor van de Amerikaan Grant. Hij behoorde aanvankelijk tot de top van het vaderlandse tennis, en werd in 1908 ook voor het eerst nationaal kampioen in het dubbelspel. In totaal behaalde hij negenmaal een titel in het herendubbelspel en het mixeddubbel.

Davis Cup

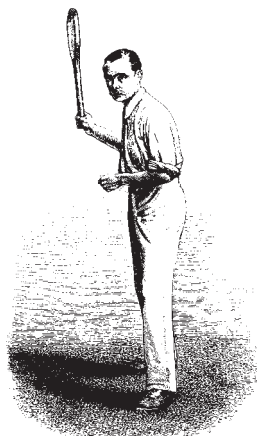
In 1914 werd hij, 28 jaar oud, ook President van Leimonias, en bleef dat tot 1946. Vanaf dat moment had hij de macht en gelegenheid om zijn visie op de tennis-sport om te zetten in beleid. Zo achtte hij het slecht voor de ontwikkeling van de Leimonias spelers, als zij mee zouden doen met de landelijke clubcompetitie, die in 1912 weer was ingesteld. Tot 1928 hield Leimonias zich afzijdig. Een periode, die op de vereniging de "splendid isolation" genoemd wordt.

Scheurleer oefende ook grote invloed uit in de

Nederlandse Lawn Tennis Bond. Hij was degene, die ervoor pleitte, dat Nederland zich zou inschrijven voor het toernooi om de Davis Cup. Dat was in 1900 ingesteld als landenontmoeting tussen Amerika en Engeland, en begon aarzelend te groeien. België was in 1904 het vierde land, dat meedong onder aanvoering van de Europese topspeler graaf De Borman.

Eindelijk werd in 1920 de tijd rijp gevonden om als zevende land ook in te schrijven. Nederland beschikte met de Leimonias leden Christiaan van Lennep, Arthur Diemer Kool en Gerard Scheurleer over een team dat geen slecht figuur zou slaan. Zou Scheurleer als dubbelspeler zijn debuut gaan maken in de Davis Cup? Zover is het nooit gekomen. Achter de schermen werd druk gedelibereerd. Zijn vrienden en clubgenoten vonden, dat hij te weinig agressief aan het net was. Hij trok zich terug. Diemer Kool en Van Lennep werden de helden want zij versloegen het geduchte Zuid-Afrika in Arnhem. Wellicht werd toen de kiem gelegd voor een conflict dat zich nog jaren zou voortslepen.

Maar eerst moest het Nederlandse tennis nog lijden aan een andere grote ruzie, die tot het aftreden van de bondsvoorzitter Jan Feith leidde. Na de gewonnen wedstrijd tegen Zuid-Afrika zou het Nederlandse team moeten uitkomen in de finale van de challenge round tegen het machtige Amerika met wereldkampioen "Big" Bill Tilden in de gelederen. De datum viel echter samen met die van de nationale kampioenschappen, waaraan het bondsbestuur hogere prioriteit gaf. De woedende Diemer Kool en Van Lennep weigerden daaraan mee te doen. Ook werd er niemand afgevaardigd naar de Olympische Spelen in dat jaar in Antwerpen. In de twee daaropvolgende jaren werd geen team meer ingeschreven voor de Davis Cup.

Trainer en coach

Een fataal motor ongeluk in 1922 kostte Scheurleer zijn been. Deze fysieke amputatie moet een enorme invloed hebben gehad op zijn psyche. Op zijn vereniging Leimonias drukte hij al lange tijd een groot stempel. De tennissport werd nog nadrukkelijker zijn levensdoel, Leimonias werd zijn koninkrijk. Hij creëerde daar een klimaat van waardering voor de hogere tenniswetenschap, in een tijd dat menigeen het slechts als een aardig tijdverdrijf beschouwde. Wie in de omgeving van Den Haag woonde, begreep, dat als je ook maar enigszins met goed tennis in aanraking wilde komen, je op Leimonias moest zijn.

Hij bewerkstelligde ook nog dat Leimonias het centrum van de bondstrainingen werd. Scheurleer gaf deze trainingen geheel volgens zijn visie. Deze was overigens niet in isolement tot stand gekomen. Hij correspondeerde bijvoorbeeld met topspelers als Tilden. In 1921 had hij een belangrijk boek gepubliceerd, voor de hand liggend "Lawn Tennis" geheten, waarin al zijn ideeën helder werden uitgelegd.

Niet alle topspelers waren even blij met zijn aanpak. Onze nationaal kampioene Kea Bouman heeft eens verklaard, dat zij het soms maar niks vond, dat zij twee uur in de trein moest zitten om op Leimonias tegen het muurtje te moeten slaan. Door Scheurleer's dominante aanpak ontstond in den lande een vereenzelviging van "Den Haag" met Leimonias en Scheurleer, wat gemengde gevoelens kon oproepen. Met name in Amsterdam ontwikkelde zich een antagonistische houding.

Scheurleer's belangrijkste discipel werd Henk Timmer, die hij naar de Europese top bracht. Op zijn "pupillen" oefende hij ook maximale invloed uit. Zo haalde hij Henk Timmer op Wimbledon eens in de tweede ronde van de baan, na het verlies van de tweede set. Hij gaf daar in zijn aanvoerderverslag van 1933 de volgende reden voor: "Timmer had geen plezier in het spel en daardoor geen uithoudingsvermogen, wat in de zomerhitte gevaarlijk had kunnen worden".

Bonje

Scherpe bewoordingen had hij over iedereen die zijn opvattingen niet deelde. Hij leefde in de overtuiging, dat niemand zoveel verstand had van tennis als hijzelf. Dit bracht hem geregeld in conflictsituaties. Door deze

eigenschap werd hem vaker dan hem lief was het aanvoerderschap bij de Davis Cup onthouden. In 1924 hadden Diemer Kool en Van Lennep geweigerd onder zijn aanvoerderschap te spelen. Zeker nadat Scheurleer zich in het blad Lawn Tennis zeer kritisch had geuit over beide spelers. In 1926 eiste hij zelfs op de openbare bondsledenvergadering dat er een onderzoekscommissie werd ingesteld, die moest vaststellen of enkele schandelijke uitlatingen in zijn richting terecht waren geweest.

In 1933 werd hij wederom aangesteld als Davis Cup captain. Deze aanstelling werd echter niet geprolonged. In zijn nadagen schreef hij nog twee zeer beharzenswaardige boeken over de tennissport, waarin hij veel aandacht besteedde aan de tactische en psychologische aspecten van de sport. Door de verwijzingen naar literatuur en wetenschap hebben de boeken een extra dimensie. De titels "Hoofd, Hart, Hand" en "Denken en Doen" zijn op zich al een fraaie vertaling van zijn opvattingen over de grote invloed van de geest op de prestatie. Het fysieke aspect van de toptennisser achtte hij daarentegen van ondergeschikt belang. Het was belangrijker dat het goed in het hoofd zat, dan dat je per se veel uren op de baan moest maken.

Op 11 oktober 1948 overleed hij.

Bronnen

Alle jaargangen *Lawn Tennis* 1920 - 1940

De Geschiedenis van 100 jaar tennis – lustrumboek Leimonias (1988)

Lawn Tennis –

G.J. Scheurleer en A. Diemer Kool-Nijgh en Van Dittmar's Uitgeverij (1921)

Doen en Denken –

G.J. Scheurleer – Nijgh & Van Dittmar N.V. (1943)

Hoofd, Hart, Hand –

G.J. Scheurleer – Nijgh & Van Dittmar N.V. (1945)

Interview Kea Bouman knipsel (ca. 1970)

Interview met Hans van Swol

door Theo Bollerman, mei 2004

Familie archief Diemer Kool